

УДК 373.013.77

DOI 10.18372/2786-5487.1.17714

Іванюк Ірина

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,

Інститут цифровізації освіти НАПН України,

м. Київ, Україна

irinaivanyuk72@gmail.com

МОНІТОРИНГ ПОТРЕБ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ НАДАВАТИ ПСИХОСОЦІАЛЬНУ ПІДТРИМКУ УЧНЯМ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. У статті представлено результати моніторингу потреб серед викладачів обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти щодо отримання знань для надання психосоціальної підтримки вчителям і учням початкових класів під час війни. Звернута увага на важливість здійснення моніторингу під час освітнього процесу, що дозволяє впливати на якість навчальної програми та процесу викладання.

Ключові слова: психосоціальна підтримка, вчителі, безпечне освітнє середовище, моніторинг.

Annotation. The article presents the results of monitoring needs among teachers of Regional In-Service Teacher Training Institutes regarding the acquisition of knowledge to provide psychosocial support to teachers and primary school students during the war. Attention is drawn to the importance of monitoring during the educational process, which allows influencing the quality of the curriculum and the teaching process.

Key words: psychosocial support, teachers, safe educational environment, monitoring.

Актуальність теми. З початком повномасштабної війни в Україні освітній процес у закладах загальної середньої освіти зазнав серйозних змін. Дітям доводиться навчатися у перервах між повітряними тривогами та у бомбосховищах.

У таких складних умовах психосоціальної підтримки потребують як учні, так і вчителі. Тому обрана тема є актуальною, важливою і вкрай необхідною.

Мета статті – розкрити моніторинг потреб та ефективності навчання педагогічних працівників надавати психосоціальну підтримку учням в умовах війни.

Результати дослідження. У межах проєкту «Фінська підтримка реформи української школи (Навчаємося разом)» у квітні 2022 р. серед сорока викладачів обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти (ОІППО), які є регіональними координаторами та тренерами для вчителів початкових класів Нової української школи, провели моніторинг потреб щодо надання психосоціальної підтримки для педагогів і учнів в умовах війни.

На основі результатів опитування визначили такі актуальні теми (перелік наводиться від найбільшого до найменшого запиту):

- реакції на стресові події, практичні техніки, що дають змогу зменшити рівень стресу, тривоги – 70%;
- зона стійкості, формування стійкості, навички стійкості, турбота про свою психологічну стійкість у стані стресу; стратегії повернення у зону стійкості (у стан благополуччя): миттєва допомога, заземлення, тілесні практики, дихання – 67,5%;
- психологічна самопомога, перелік ресурсів для стабілізації та відновлення психологічного стану – 60%;
- ігри з дітьми, які допомагають подолати стрес – 52,5%;
- професійне та емоційне вигоряння: ознаки, профілактика, способи подолання – 45%;
- надання першої психологічної допомоги дорослому та дитині – 40%;

- травма війни, визначення того, що діти знаходяться у стресі або травмовані – 30%;
- особливості роботи з дітьми, які зазнали втрати близьких – 30%;
- вимушене переселення; психологічні умови адаптації та навчання в інших містах та селах України; робота з дітьми внутрішніх переселенців – 27,5%;
- робота з батьками, як підтримувати батькам дитину у стані токсичного стресу – 20%;
- психосоціальна адаптація до іншої країни вимушеного перебування; психологічні складності мовного та соціального бар'єру в спілкуванні; робота з дітьми, які виїхали за кордон – 10%.

Враховуючи отримані запити, була складена *навчальна програма «Психосоціальна підтримка вчителів і дітей в умовах війни»* для проведення онлайн-навчання з підготовки тренерів ОППО.

Метою навчання було ознайомлення з поняттями «травма», «резилієнс», відпрацювання навичок надання першої психологічної допомоги колегам, учням, батькам учнів; навичок самодопомоги в умовах війни.

Програма включала в себе 15 вебінарів, проведених у період з 28 квітня по 21 травня 2022 р. та 25 супервізій, проведених з липня по вересень 2022 р. Супервізії включали в себе індивідуальні та групові запити від учасників. Навчальні матеріали вебінарів були побудовані у вигляді 4-х модулів, розподілених на 30 годин:

Модуль 1. «Стрес. Травма, резилієнс, перша психологічна допомога для педагогів» (10 годин). Біологія та психофізіологія стресу та як працює людський мозок. Стрес і травма: відмінності. Гостра реакція на стрес, ПТСР і травма. Зона стійкості. Як потурбуватися про свою психологічну стійкість у стані стресу? Складні емоції та почуття під час війни. Робота з почуттями. Самодопомога при ускладнених станах. Турбота педагога про себе та пошук ресурсів для психологічного відновлення. Рефлексія.

Модуль 2. «Психологічна підтримка дітей» (12 годин). Вікові особливості проживання дітьми стресових та травматичних подій. Основні правила, як працювати з дітьми під час війни. Як допомогти дітям пережити тривожність та невизначеність? Школа як фасилітуючий простір. Система допомоги дітям через дорослих. Особливості спілкування з дітьми під час війни. Психопедагогічні техніки роботи з дітьми (мистецтво, казка, ігри та інші). ПТСР у дітей: що потрібно знати і робити?).

Модуль 3. «Робота з батьками» (4 години). Робота з батьками учнів. Як батьки можуть допомогти своїм дітям. Як зберегти психічне здоров'я родини. Батьки як основні підтримуючі дорослі для дитини. Як розмовляти з дітьми про складні теми в часи війни.

Модуль 4. «Методологія роботи тренера» (4 години). Турбота педагога про себе. Професійна підтримка тренера. Методологія проведення тренінгів для педагогів. Рефлексія.

Програму провели чотири досвідчені тренерки та супервізорки, які мали досвід роботи з педагогами та психологами, які працювали на лінії зіткнення на Сході України за програмою психосоціальної підтримки «Безпечний простір», розробленою Національним Університетом «Києво-Могилянська Академія» за підтримки ЮНІСЕФ [1; 2]. Для участі у програмі зареєструвались 64 особи, а 45 осіб отримали сертифікати про її закінчення, бо умовою отримання сертифікату було відвідування 80% вебінарів.

Після кожного модуля проводився моніторинг і збирався зворотній зв'язок від слухачів програми щодо якості викладання, кваліфікації тренерів, легкості сприйняття матеріалу, взаємодії між тренерами та учасниками, роботи в групах, організації технічної підтримки. Все це дозволяло гнучко вносити корективи та удосконалювати певні робочі моменти. Важливо було після кожного модуля отримати інформацію щодо рівня упевненості учасників у тому, що після пройденого навчання вони зможуть використати здобуті знання та навчальні матеріали у своїй практичній роботі (рис. 1).

5. Оцініть, будь ласка, Ваш рівень упевненості в тому, що після пройденого навчання Ви зможете використати здобуті знання та навчальні матеріали у Вашій практичній роботі
48 ответов

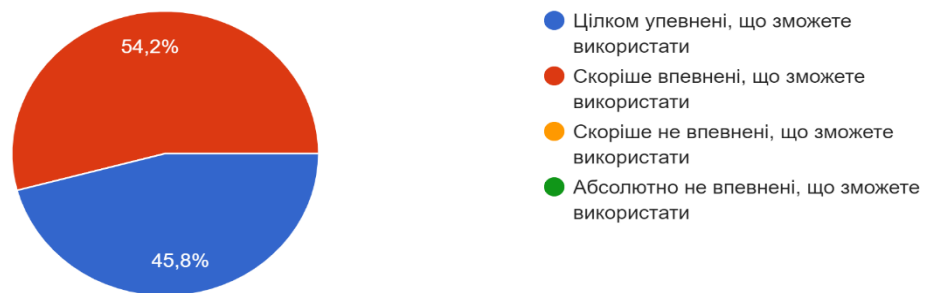

Рис. 1. Самооцінка рівня впевненості учасників в тому, що вони зможуть використати здобуті знання та матеріали Модуля 2 на практиці

У жовтні 2023 р. за результатами навчання було здійснено моніторинг і отримано зворотній зв'язок від 37 учасників програми. Важливим було з'ясувати, яким чином вони використовують отримані під час програми знання та матеріали у своєму закладі для колег і слухачів підвищення кваліфікації.

Відповіді респондентів свідчать про таке:

- 70,3% проводять тренінги/вебінари для вчителів з використанням матеріалів програми;
- 54,1% надають індивідуальні консультації вчителям;
- 40,5 % включили окремі модулі (для педагогів/для учнів/для батьків) в існуючі курси підвищення кваліфікації вчителів;
- 8,1% розробили та впроваджують окремий курс з психосоціальної підтримки педагогів, учнів, батьків.

Висновки. Таким чином була досягнута мета навчальної програми, що дозволила підвищити методичний та практичний рівні професійної компетентності педагогічних працівників щодо надання кваліфікованої підтримки й першої психологічної допомоги собі, колегам і школярам у подоланні наслідків стресів, посттравматичних синдромів, отриманих під час війни.

Такий підхід свідчить про важливість застосування моніторингу під час визначення потреб, якості викладання програми слухачам і застосування отриманих знань на практиці.

Список використаних джерел

1. Безпечний простір. Корекційно-розвиткова програма формування стійкості до стресу в дітей дошкільного віку та школярів : навч.-метод. посіб. Вид. 3-тє, доп., виправ. / Заг. ред. : Чернобровкін В. М., Панок В. Г. Київ : Пульсари, 2021. 368 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726885/> (дата звернення: 10.02.2023)

2. Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості / стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах : навч.- метод. посіб. / Вид. 2-ге, доп., виправ. / заг. ред.: Чернобровкін В. М., Панок В. Г. Київ : Пульсари, 2021. 282 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726482/> (дата звернення: 10.02.2023)